

Zakres podstawy programowej z historii do klasy 4.

Treści nauczania klasa 4

1. Historia jako nauka Podstawowe pojęcia historyczne. Specyfika pracy historyka. Mierzenie czasu w historii. Rodzaje źródeł historycznych.
2. Elementy historii rodzinnej i regionalnej Dzieje i tradycje mojej rodziny. Moja okolica, mój region – historia, tradycje, lokalni bohaterowie, zabytki.
3. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego Polskie symbole i święta narodowe i państwowe oraz ich znaczenie. Legendy o początkach państwa polskiego. Różnice między historią a dziejami legendarnymi. Najważniejsze zabytki i symbole polskiej kultury.
4. Postacie i wydarzenia, które odegrały ważną rolę w kształtowaniu się polskiej tożsamości kulturowej:
  - a) Mieszko I i Dobrawa – chrzest Polski.
  - b) Bolesław Chrobry – zjazd w Gnieźnie, koronacja pierwszego króla Polski.
  - c) Dokonania Kazimierza Wielkiego.
  - d) Królowa Jadwiga, Władysław Jagiełło, Zawisza Czarny – unia personalna Polski i Litwy, zwycięstwo pod Grunwaldem.
  - e) Mikołaj Kopernik i życie krakowskich żaków.
  - f) Jan Zamoyski – wódz i mąż stanu.
  - g) Bohaterowie wojen XVII wieku – przeor Augustyn Kordecki, hetman Stefan Czarniecki i król Jan III Sobieski.
  - h) Tadeusz Kościuszko i kosynierzy spod Racławic.
  - i) Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki – Legiony Polskie i powstanie Mazurka Dąbrowskiego.
  - j) Romuald Traugutt i powstańcze państwo.
  - k) Maria Skłodowska-Curie – laureatka Nagrody Nobla.
  - l) Józef Piłsudski i jego żołnierze. Eugeniusz Kwiatkowski – powstanie Gdyni.
  - ł) „Zośka”, „Alek” i „Rudy” – bohaterowie Szarych Szeregów. Witold Pilecki i Danuta Siedzikówna „Inka” – żołnierze niezłomni.
  - m) Solidarność i jej bohaterowie. Jan Paweł II – papież Polak.

5. Treści dodatkowe (nieobowiązkowe), do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami:

- a) Średniowieczne zakony w Polsce – rola w rozwoju kultury i gospodarki.
- b) Średniowieczne rycerstwo – obyczajowość i znaczenie.
- c) Epoka stanisławowska – przemiany kulturowe.
- d) Polacy w walce z rusyfikacją i germanizacją.
- e) Bitwa Warszawska – ocalenie niepodległości Polski.

Zakres materiału z historii do klasy 5.

KLASA 5

1. Prehistoria Najdawniejsze dzieje człowieka. Koczowniczy tryb życia człowieka – przyczyny i charakterystyka. Rewolucja neolityczna – przejawy i skutki. Osiadły tryb życia – charakterystyka.

2. Starożytne cywilizacje Wschodu Mezopotamia – „kraj między rzekami”, obszar osiedlania się różnych ludów i kształtowania pierwszych cywilizacji.

- Miasta-państwa Sumerów i imperia Babilończyków i Asyryjczyków.

- Osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – pismo, prawo (Kodeks Hammurabiego), budownictwo, nauka. Wierzenia religijne ludów Mezopotamii (politeizm).

- Egipt – kraj nad Nilem. Państwo – sposób sprawowania władzy. Organizacja społeczeństwa – grupy społeczne i ich funkcje. Pismo egipskie. Osiągnięcia techniczne – system irygacyjny, budownictwo (piramidy). Nauka – medycyna, matematyka, astronomia. Wierzenia religijne starożytnych Egipcjan (politeizm) – najważniejsi bogowie, wyobrażenia o życiu pozagrobowym.

- Palestyna – warunki naturalne. Starożytne państwo Izraela. Religia starożytnego Izraela (monoteizm) – Biblia (Stary Testament), Dekalog.

- Indie i Chiny – wpływ warunków naturalnych na życie ludzi, „najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne.

3. Starożytna Grecja Warunki naturalne starożytnej Grecji – wpływ na życie codzienne ludzi.

- Hellada – kraj miastpaństw (polis). Demokracja – sposób sprawowania władzy i społeczeństwo w Atenach peryklejskich. Inne formy ustrojowe greckich polis – oligarchia, tyrania.

- Grecy a inne cywilizacje – wielka kolonizacja, wojny Greków z Persami, wyprawa Aleksandra Wielkiego. Religia starożytnych Greków (politeizm) – najważniejsi bogowie, mity, wyrocznie.

- Kultura – pismo, narodziny filozofii, literatura (Homer), teatr grecki, architektura, rzeźba, igrzyska olimpijskie. Świat hellenistyczny – zasięg i główne osiągnięcia.

4. Starożytny Rzym Legenda o początkach Rzymu.

- Rzym republikański – społeczeństwo i instytucje polityczne, kryzys republiki. Rzym cesarski – zasady sprawowania władzy. Podboje rzymskie – zasięg ekspansji, armia rzymska. Organizacja Imperium Rzymskiego. Romanizacja prowincji. Osiągnięcia cywilizacyjne Rzymian – pismo, retoryka, prawo, inżynieria, architektura, technika na usługach armii.

- Relacje między kulturą grecką i rzymską – religia, filozofia, historiografia. Powstanie i rozwój chrześcijaństwa (monoteizm) – główne zasady religii chrześcijańskiej, Nowy Testament. Prześladowania chrześcijan.

- Rzym i barbarzyńcy. Podział imperium i upadek Cesarstwa Rzymskiego na Zachodzie.

5. Bizancjum i świat islamu Bizancjum we wczesnym średniowieczu – organizacja państwa.

- Kultura bizantyjska – prawo, architektura, sztuka. Rozłam w chrześcijaństwie w XI wieku (schizma wschodnia). Kościół wschodni.

- Powstanie islamu. Idee i charakterystyka religii islamskiej. Podboje Arabów. Wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę.

6. Europa w średniowieczu – państwo i religia Państwo Franków – chrzest Chlodwiga.

- Monarchia Karola Wielkiego – organizacja państwa, renesans karoliński, traktat w Verdun.

- Nowe państwa na w Europie Środkowej i Wschodniej.

6 Odnowa cesarstwa rzymskiego – państwo Ottonów.

- Rozprzestrzenianie się religii chrześcijańskiej – rola Rzymu i Bizancjum, misja Cyryla i Metodego.

- Spór cesarstwa z papieżem o inwestyturę – Grzegorz VII i Henryk IV, konkordat w Wormacji.

- Krucjaty – synod w Clermont i przyczyny krucjat, rodzaje wypraw krzyżowych, Królestwo Jerozolimskie, zakony rycerskie, skutki krucjat.

7. Europa w średniowieczu – społeczeństwo i kultura System lenny.

- Rozdrobnienie feudalne w państwach europejskich. Społeczeństwo średniowieczne – stany. Kształtowanie się monarchii stanowych.

- Wieś – gospodarka i organizacja życia społecznego.

- Miasta – organizacja, rola gospodarcza, system cechowy. Kultura miejska.

- Rycerstwo i kultura rycerska. Rola Kościoła w rozwoju nauki, architektury i sztuki oraz w życiu codziennym.

- Zakony – znaczenie w różnych dziedzinach życia społecznego. Architektura romańska i gotycka oraz jej zabytki. Uniwersytety i ich znaczenie.

8. Polska w okresie wczesnopiastowskim Państwo Mieszka I – podboje i sojusze.

- Chrzest Polski – przyczyny i skutki, przełomowy charakter dla budowy państwa.

- Bolesław Chrobry – misja biskupa Wojciecha, zjazd gnieźnieński, wojny z Niemcami i Rusią, koronacja.

- Kryzys państwa Mieszka II. Kazimierz Odnowiciel i odbudowa państwa.

- Bolesław Śmiały – koronacja, polityka zewnętrzna, śmierć biskupa Stanisława, wygnanie monarchy.

- Bolesław Krzywousty – polityka wewnętrzna, konflikt z cesarstwem, walka o Pomorze. Społeczeństwo Polski pierwszych Piastów – system grodowy, osady służebne.

9. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego Testament Bolesław Krzywoustego – podział państwa na dzielnice, rola dzielnic senioralnej, złamanie postanowień testamentu. Skutki rozbicia dzielnicowego.

- Przemiany społeczne i gospodarcze w XII–XIII wieku. Ruch osadniczy na ziemiach polskich – lokacje miast i wsi na prawie niemieckim.

- Najazdy tatarskie. Powstanie państwa krzyżackiego – Konrad Mazowiecki i sprowadzenie Krzyżaków do Polski, konflikty Krzyżaków z polskimi władcami.

- Proces jednoczenia ziem polskich – władztwo Henryków śląskich, Przemysław II, Wacław II, Władysław Łokietek, rola Jakuba Świnki i polskiego Kościoła. Zjednoczone Królestwo Polskie Władysława Łokietka.

10. Polska w okresie późnego średniowiecza Polska Kazimierza Wielkiego – organizacja wewnętrzna państwa, zdobycze terytorialne, kwestia krzyżacka, urbanizacja, założenie Akademii Krakowskiej, układ z Andegawenami o dziedziczeniu tronu.

- Unia personalna Polski i Węgier – Ludwik Andegaweński i nadanie przywileju koszyckiego. Jadwiga Andegaweńska na polskim tronie. Unia personalna Polski i Litwy – postanowienia, chrzest Litwy, dynastia Jagiellonów.

- Wielka wojna z zakonem krzyżackim – bitwa pod Grunwaldem, I pokój toruński. Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV wieku.

- Polska Kazimierza Jagiellończyka – wojna trzynastoletnia, II pokój toruński i odzyskanie Pomorza Gdańskiego.

- Polityka wewnętrzna pierwszych Jagiellonów – przywileje szlacheckie, początki polskiego sejmu, konstytucja nihil novi.

Zakres materiału z historii do klasy 7.

KLASA 7

1. Europa po kongresie wiedeńskim Kongres wiedeński – zmiany granic, zasady restauracji, legitymizmu i równowagi sił. Powstanie Świętego Przymierza.

- Zwolennicy i przeciwnicy systemu wiedeńskiego – konserwatyzm, liberalizm, ruchy narodowe i rewolucyjne. Rewolucja przemysłowa – nowe wynalazki i gałęzie przemysłu, liderzy uprzemysłowienia w Europie, przeobrażenia społeczne i zmiany warunków życia.

2. Ziemie polskie w pierwszej połowie XIX wieku Postanowienia kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do ziem polskich.

- Królestwo Polskie – ustrój polityczny, przemiany gospodarcze, kultura i edukacja. Legalna i nielegalna opozycja w Królestwie Polskim.

- Powstanie listopadowe – przyczyny i główne etapy walk.

- Wielka Emigracja i ruch spiskowy w kraju.

- Sytuacja Polaków w zaborach pruskim, austriackim i rosyjskim po powstaniu listopadowym. Powstanie krakowskie i likwidacja Rzeczypospolitej Krakowskiej.

3. Europa i ziemie polskie w okresie Wiosny Ludów Przyczyny Wiosny Ludów.

- Przebieg walk we Francji, w Prusach, Austrii, na Węgrzech i we Włoszech. Następstwa Wiosny Ludów w różnych krajach europejskich.

- Wiosna Ludów na ziemiach polskich – wystąpienia w zaborach pruskim i austriackim.

4. Powstanie styczniowe.

- Zabór rosyjski przed powstaniem styczniowym – odwilż posewastopolska, organizacje Białych i Czerwonych, działalność Aleksandra Wielopolskiego, nasilenie nastrojów patriotycznych, demonstracje patriotyczne.

- Powstanie styczniowe – branka, wojna partyzancka, działania Rządu Narodowego, uwłaszczenie chłopów, dyktatura Romualda Traugutta, upadek powstania. Represje popowstaniowe w zaborze rosyjskim.

5. Europa i świat w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku Zjednoczenie Włoch – sojusz Królestwa Sardynii z Francją, wojna z Austrią (powstanie Czerwonego Krzyża), kolejne etapy jednoczenia ziem włoskich i powstanie Królestwa Włoch .

- Zjednoczenie Niemiec – działalność Ottona von Bismarcka, wojna Prus z Austrią, wojna Prus z Francją, powstania cesarstwa. Przemiany w krajach habsburskich – powstanie dualistycznej monarchii austro-węgierskiej.

- Stany Zjednoczone w drugiej połowie XIX wieku – wojna secesyjna, zmiany społeczne i gospodarcze po wojnie.

- Kolonializm w drugiej połowie XIX wieku – przyczyny, zasięg, konsekwencje. Nowe idee polityczne – socjalizm i nacjonalizm.

- Powstanie kultury masowej. Przemiany obyczajowe.

6. Ziemie polskie pod zaborami na przełomie XIX i XX wieku.

- Zabór pruski – Kulturkampf, germanizacja i różne formy walki z germanizacją.

- Zabór rosyjski – rusyfikacja i walka z rusyfikacją.

- Zabór austriacki – autonomia galicyjska, sytuacja gospodarcza.

- Postawy Polaków wobec zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, praca u podstaw, ruch spółdzielczy. Ruchy polityczne na ziemiach polskich pod zaborami – socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy. Rewolucja 1905 roku na ziemiach polskich.

- Postawy Polaków wobec zbliżającej się wojny – orientacja proaustriacka, orientacja prorosyjska. Roman Dmowski i Józef Piłsudski. Polskie organizacje paramilitarne.

7. I wojna światowa Trójporozumienie i trójprzymierze – przyczyny powstania dwóch bloków polityczno-wojskowych. Przebieg i specyfika działań militarnych w czasie I wojny światowej – zamach w Sarajewie, wojna pozycyjna i manewrowa, nowe rodzaje broni, przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny, zawarcie rozejmu 11 listopada 1918 roku.

- Rewolucje rosyjskie – rewolucja lutowa, abdykacja cara, rewolucja październikowa (przewrót bolszewicki), wojna domowa.

8. Sprawa polska w czasie I wojny światowej Państwa zaborcze a sprawa polska w przededniu wybuchu I wojny światowej i w jej początkowym okresie.

- Umiedzynarodowienie sprawy polskiej – Akt 5 listopada, orędzie prezydenta Woodrowa Wilsona, postawa władz Rosji, deklaracja wersalska z 3 czerwca 1918 roku.

- Polski wysiłek zbrojny – Legiony Polskie, Armia Polska we Francji i inne polskie formacje zbrojne. Działania dyplomatyczne polskich polityków.

9. Europa i świat po I wojnie światowej.

- Kulturowe i cywilizacyjne następstwa I wojny światowej. Konferencja w Paryżu – traktat wersalski. Powstanie i działania Ligi Narodów. Traktaty w Rapallo i Locarno.

- Ideologie totalitarne – komunizm w Związku Sowieckim, faszyzm we Włoszech, nazizm w Niemczech.

- Powstanie państw totalitarnych i specyfika ich funkcjonowania – ZSRS, Włochy, III Rzesza.

10. Kształtowanie się odrodzonego państwa polskiego (1918–1922).

- Formowanie się polskich ośrodków władzy. Józef Piłsudski Naczelnikiem Państwa. Mała konstytucja. Koncepcje Romana Dmowskiego i Józefa Piłsudskiego dotyczące granic Polski.
- Walka o granice – powstanie wielkopolskie, powstania i plebiscyt na Śląsku, plebiscyt na Warmii i Mazurach, wojna polsko-bolszewicka, pokój ryski, zajęcie Wileńszczyzny.

11. II Rzeczpospolita – ustrój i polityka.

- Odrodzone państwo – zniszczenia wojenne, dziedzictwo gospodarcze, prawne i społeczne epoki zaborów. Konstytucja marcowa z 1921 roku.
- Kryzys demokracji w Polsce – geneza przewrotu majowego, przewrót majowy i jego skutki. Rządy sanacji – autorytaryzm, konstytucja kwietniowa, obóz sanacyjny po śmierci Józefa Piłsudskiego.
- Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej – sojusze wojskowe, traktaty o nieagresji, polityka równowagi.

12. II Rzeczpospolita– społeczeństwo i gospodarka Struktura społeczna, wyznaniowa i narodowa.

- Konflikty wewnętrzne w II Rzeczypospolitej. Trudności gospodarcze – wielki kryzys na ziemiach polskich, wojna celna z Niemcami. Osiągnięcia gospodarcze – budowa portu w Gdyni, Centralnego Okręgu Przemysłowego i magistrali węglowej. Kultura i nauka. Rozwój kultury masowej.

13. Geneza II wojny światowej Ekspansja Japonii na Dalekim Wschodzie.

- Włochy – atak na Abisynię i Albanię. Wojna domowa w Hiszpanii.
- Polityka III Rzeszy – odchodzenie od postanowień traktatu wersalskiego, polityka wobec Austrii i Czechosłowacji. Powstanie Osi Rzym–Berlin–Tokio. Postawa Francji i Wielkiej Brytanii wobec łamania postanowień traktatu wersalskiego. Pakt Ribbentrop–Mołotow.